

**МОСТИПАН О.В.**, здобувач ступеня доктора філософії  
**ЗАЇКІН-АЛДУХОВ Д.А.**, магістрант  
 Науковий керівник – **ПАНЧЕНКО Т.В.**, канд. с.-г. наук  
*Білоцерківський національний аграрний університет*

## **ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОЩУВАННЯ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ М'ЯКОЇ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ СІВБИ В УМОВАХ НВЦ БНАУ**

У роботі представлені результати порівняльної оцінки економічної ефективності вирощування сортів пшениці озимої м'якої занесених до «Реєстру сортів, рослин...». Доведено, що можна рекомендувати до вирощування в умовах НВЦ Білоцерківського НАУ за сівби 25 вересня сорт пшениці озимої м'якої Богдана який забезпечує найвищу врожайність – 52,2 ц/га з максимальним прибутком – 26046,00 грн/га

**Ключові слова:** економічна ефективність, сорти, пшениця озима м'яка, урожайність, прибуток, собівартість.

Ефективність виробництва – це загальна економічна характеристика, що відображає результат використання технології вирощування. Таким чином, ефективність використання складових технологій підтверджується покращенням основних показників економічної ефективності. Підвищення вартості матеріально-технічних засобів, що використовуються у вирощуванні пшениці озимої, призводить до зростання собівартості продукції та зниження рентабельності виробництва. Це обумовлює необхідність пошуку найбільш економічно вигідних елементів технології. Головною метою цих заходів є отримання такого обсягу продукції, який забезпечить прибуток, що перевищить витрати на виробництво.

Один із основних ресурсів сільського господарства – створювані та впроваджені у виробництво сорти [1]. Економічна оцінка вирощування сортів пшениці озимої м'якої суттєво залежить таких показників, як їх урожайність, площа посівів, валовий збір зерна, технологія вирощування [2]. Ми включили в у дослідження сорти які є популярними за вирощування у Лісостеповій зоні України. Це сорти Богдана та Золотоколоса які занесені до «Реєстру сортів, рослин...».

Сучасні сорти пшениці озимої інтенсивного типу відзначаються підвищеними вимогами до якості передпосівного обробітку ґрунту його вологості, чистоти від бур'янів та наявності в достатній кількості елементів живлення [3].

За нашими даними, частка технологічних факторів у величині врожайності становить 60 % (обробіток ґрунту, система удобрення догляд за посівами – 45 %, сорти та насінництво – 15,0 %), ґрунтово-кліматичних – 25 % та організаційно-економічних – 15 %.

Досліди закладено у 2022–2023 роках в науково-виробничому центрі Білоцерківського НАУ, на площі 1 га, дослід двофакторний, де фактор А – сорт; фактор Б – строки сівби. Дослід закладено у трьох повтореннях, площа облікової ділянки 25 м<sup>2</sup>.

На підставі розрахунків визначено, що економічні затрати на варіантах за різних строків сівби сортів пшениці озимої м'якої знаходяться в межах 9920,80–10494,00 грн/га (табл. 1). Зростання затрат залежно від строків сівби пов'язано з додатковими витратами на збирання більш високого врожаю і транспортування.

Таблиця 1 – Економічна ефективність вирощування сортів озимої пшениці залежно від строків сівби, грн. (середнє за 2022 та 2023 рр. у цінах 2023 року)

Досліджувані сорти	Урожайність, ц/га	Затрати на вирощування, грн/га	Вартість продукції, грн/га	Прибуток, грн/га	Собівартість, грн/ц	Рентабельність, %
Сівба 10 вересня						
Богдана	39,0	9942,00	27300,00	17358,00	254,92	186,31
Золотоколоса	38,7	9920,80	27090,00	17169,20	256,35	184,64

Сівба 25 вересня (контроль)						
Богдана (контроль)	52,2	10494,00	36540,00	26046,00	201,03	248,20
Золотоколоса	51,1	10396,00	35770,00	25374,00	203,44	244,07
Сівба 10 жовтня						
Богдана	49,6	10293,20	34720,00	24426,80	207,52	237,31
Золотоколоса	51,8	10434,40	36260,00	25825,60	201,44	247,50

Прибутковість залежить від величини урожайності. Розраховано що, прибуток у сорту пшениці озимої м'якої Богдана вищий за сівби 25 вересня – 26046,00 грн/га і Золотоколоса за сівби 10 жовтня – 25825,60 грн/га. Сівба досліджуваних сортів в ранні строки 10 вересня призводить до зниження урожайності і відповідно прибутковості, прибуток становить у сорту Богдана – 17358,00 грн/га, а Золотоколоса – 17169,20 грн/га, що на 49,42 % і 41,14 % менше ніж за сівби 25 вересня.

Собівартість 1 ц зерна залежить від витрат на вирощування та величини урожайності. Відмінність між сортами незначна і становить 0,56–3,02 %. Найменша собівартість у сорту Богдана за сівби 25 вересня – 201,03 грн/ц а у сорту Золотоколоса за сівби пшениці озимої м'якої 10 жовтня – 201,44 грн/ц. Найвища собівартість за сівби досліджуваних сортів 10 вересня 254,92–256,35 грн/ц.

Рентабельність це відношення прибутку до витрат. Найбільший показник за нашими розрахунками у сорту Богдана за сівби 25 вересня і становить 248,20 %, у сорту Золотоколоса кращим виявився строк сівби 10 жовтня 247,50 %, що на наш погляд пов'язано з біологічними особливостями даних сортів. Мінімальна рентабельність у дослідженнях зафіксована за раннього строку сівби, на що вплинули суттєво погодні умови у роки досліджень та переростання рослин перед входом у зиму. У сорту Богдана за сівби 10 вересня рентабельність становить – 186,31%, і сорту Золотоколоса – 184,64 %.

Проаналізувавши економічну ефективність вирощування сортів пшениці озимої м'якої за різних строків сівби можна рекомендувати до вирощування в умовах НВЦ Білоцерківського НАУ, що знаходиться у Лісостепу України, за сівби 25 вересня сорт Богдана який забезпечує найвищу врожайність – 52,2 ц/га з максимальним прибутком – 26046,00 грн/га, а за сівби 10 жовтня сорт Золотоколоса з урожайністю – 51,8 ц/га та прибутком – 25825,60 грн/га.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Change of yield and baking qualities of winter wheat grain depending on the year of growing and predecessor in the central forestry of Ukraine / T. Panchenko et al. EurAsian Journal of BioSciences Eurasia J Biosci. 2019. Vol. 1. P. 1107–1112.
2. Ana URSU, Luise-Maria. Gheorghiu the economic efficiency of genetic progress for the winter wheat varieties approved in romania during 2000-2010. The economic efficiency of wheat. Cercetări Agronomice în Moldova. 2011. Vol. XLIV. No. 4 (148). P. 71–88.
3. На зерно – альтернативний попередник пшениці озимої в Центральному лісостепу України / Т. Панченко та ін. Збірник наук. пр. ДНУ «УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого». Дослідницьке, 2021. Вип. 29 (43). С. 159–171.

**УДК: 631.559:006.83:633.11"324":631.582/.8**

**ХАХУЛА В.С.**, канд. с.-г. наук

**МИХАЙЛЮК Д.В.**, аспірант

*Білоцерківський національний аграрний університет*

#### **ЗАЛЕЖНІСТЬ УРОЖАЙНОСТІ ТА ЯКОСТІ ЗЕРНА ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ ВІД ПОПЕРЕДНИКІВ І СИСТЕМИ УДОБРЕННЯ**

У роботі розглядаються питання впливу попередників і мінеральних добрив на врожайність та якість пшениці озимої в умовах Правобережного Лісостепу України.

**Ключові слова:** пшениця озима, системи удобрення, сорт, якість зерна, урожайність, агрокліматичні умови.